

การสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพห้วย
ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

Creating learning of communication to conceptual guideline in modifying and developing capability
of HuamJai group Maeta Lampang

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช¹ อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก² อนุรักษ์ อาทิตย์กวีนิ³

¹ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

E-mail : ¹ Aj.koorpai@gmail.com ² atcharabhorn_nick@hotmail.co.th ³ teelek305@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารสำหรับเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพห้วย ตำบลแม่ทะ สรุบบทคัดย่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม โดยโจทย์การวิจัยเกิดจากสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาของสมาชิกกลุ่มห้วย ตำบลแม่ทะ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานในการดำเนินการวิจัย มีกระบวนการในการวิจัย คือ เวทีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม การเสวนา การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสร้างการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงความคิด หรือการเทียบองค์ความรู้จากผู้สำเร็จบูรณาการสู่การดำเนินงานของตนเอง โดยมีกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ สมาชิกกลุ่มห้วย ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีทางการสื่อสารของสมาชิกกลุ่มห้วย ตำบลแม่ทะมีอยู่แล้ว ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเห็นว่าสมาชิกของกลุ่มทุกคนมีความเข้าใจในเรื่องการสื่อสาร รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารอันนำไปสู่แนวทางการพัฒนาของกลุ่ม หากแต่เป็นความรู้ที่ยังไม่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับหลักวิชาการ จึงยังไม่สามารถใช้ความรู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายหลังจากที่มีการวิเคราะห์ศักยภาพตนเองและกำหนดแนวทางการสร้างการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ พบว่า สมาชิกกลุ่มเกิดความเข้าใจในการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเพิ่มมากขึ้น โดยสามารถนำสื่อและการสื่อสาร ไปใช้เพื่อหาทุนเสริมการดำเนินงานของกลุ่มได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางการสื่อสารที่มีอยู่แล้ว กับความรู้ใหม่ที่ได้เรียนรู้เพิ่มเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การพัฒนา, ศักยภาพ

Abstract

The purpose of this research was to develop communication learning as conceptual guideline in modifying and developing capability of HuamJai group to a suitable and consistent operating format by adopting participatory action research on problematic state, on the developing desire among members of HuamJai group as the base in carrying out research and adopting the qualitative research through various tools and processes, i.e. seminar, group meeting, in-depth interview, observation and developing learning format through integrating ideas or comparing knowledge from successors to own operation. The population of this research was members of HuamJai group 25 persons, MaeTha sub-district, MaeTha district, Lampang province. The outcomes of research revealed that knowledge on theoretical concepts on communication among members of HuamJai group was already available and could be classified as tacit knowledge which operated through various tools and indicated that group members had clear understanding on communication and significance of communication in leading to the development of the group. However, it was nonintegrated knowledge with academic theory, so could not efficiently operate such knowledge.

In addition, after the analysis of own capability and define communication learning in adopting various

learning process, it revealed that group members had better understanding in utilizing the communication process in developing group capability and capable in applying various communication media to enhance operation capability and to support the group operation, including the capability in integrating the existing knowledge with the new knowledge in generate learning toward the effective application.

Keywords: Communication, Development, Capability

1. บทนำ

ภายใต้การขับเคลื่อนและการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการพัฒนาหน่วยธุรกิจขนาดเล็กไปจนถึงหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ที่ภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยแนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ [1] การพัฒนาหน่วยธุรกิจชุมชนต่าง ๆ ให้มีความสามารถในการดำเนินงานด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชนผ่านพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเชิงกระบวนการของการดำเนินกิจการเชิงธุรกิจของชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ [2] โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แผนการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งใช้ในปัจจุบันยังได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหน่วยธุรกิจขนาดเล็กโดยมีการสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน และสร้างโอกาสอย่างเท่าเทียมในการเข้าถึงระบบตลาดในทุกระดับ [3] และภายใต้ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งชุมชนต่าง ๆ เกิดการรวมตัวของคนในชุมชนและใช้ทุนทางสังคมของชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติ บุคลากร ตลอดจนภูมิปัญญาในการสร้างอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมด้วยการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ และนำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อกิจกรรมทางพาณิชย์

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผ่านกิจกรรม โครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ [4] ในชุมชน จากข้อมูลของกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจและผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง มีจำนวนกลุ่มและผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนถึงกว่า 1,000 รายการ การที่มีกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจ และจำนวนผลิตภัณฑ์ที่มีเป็นจำนวนมากในจังหวัดลำปาง ประกอบกับผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และใช้วัตถุดิบ แรงงาน ฝีมือในการผลิตสินค้าหรือ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำหน่ายให้คนในพื้นที่ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด โดยใช้ฐานของต้นทุนที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับการลงทุนเพื่อธุรกิจโดยตรงที่มุ่งเน้นการสร้างกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือสินค้ามากกว่าการสร้างงาน สร้างรายได้ให้คนในชุมชนและสมาชิกกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจ

ในการขยายตัวของกลุ่มอาชีพในแต่ละชุมชน จนจำนวนกลุ่มมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมาก ประกอบกับกลุ่มอาชีพจะมีการผลิตสินค้าและบริการของแต่ละชุมชนออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากจนเกิดสภาพปัญหาทางการตลาด การผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์จนทำให้กลุ่มอาชีพบางกลุ่มค่อย ๆ ยุติบทบาท และยกเลิกการดำเนินการ กลุ่มอาชีพบางกลุ่มเกิดปัญหาด้านการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของกลุ่มอาชีพ จากการลงพื้นที่ศึกษากลุ่มอาชีพในพื้นที่ใกล้มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางพบว่า กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีความน่าสนใจศึกษา โดยกระบวนการก่อตั้งกลุ่มช่วยกันนั้นเกิดโดยการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [5] หากแต่พัฒนาการรูปแบบและลักษณะการดำเนินงาน ยังขาดความชัดเจนและความเป็นรูปธรรม กลุ่มมีความคาดหวังและความต้องการขยายตลาดจากระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น ไปสู่การจัดจำหน่ายในตลาดที่ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะตลาดระดับอำเภอ ตลาดระดับจังหวัด หรือต่างจังหวัดได้ โดยผ่านการจัดจำหน่ายทั้งในส่วนของขายปลีกและการขายส่ง [6] โดยเบื้องต้นผู้วิจัยและกลุ่มช่วยใจได้วิเคราะห์ร่วมกันพบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารองค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มให้เป็นไปตามความต้องการได้ และผลจากการวิเคราะห์ร่วมกันของทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการรวมทั้งองค์ความรู้ทางการสื่อสารของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อการบริหารจัดการ การพัฒนากลุ่มยังอยู่ในระดับที่ไม่สามารถนำไปเป็นปัจจัยเพื่อการพัฒนาได้ ดังนั้นทีมวิจัยผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มช่วยใจจึงสนใจที่จะร่วมกันศึกษาประเด็นของการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพช่วยใจ ภายใต้แนวคิดของการสื่อสารที่สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของกลุ่มในการดำเนินงานต่อไปได้

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อหาแนวทางการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพหัวใจที่สอดคล้องรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม

วัตถุประสงค์รอง

- เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพกับบุคลากรทางการศึกษา
- เพื่อถอดบทเรียนรูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัยสู่แนวทางการปรับใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษาภายนอกสถานที่โดยใช้ฐานของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

3. ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ทั้งยังเป็นการศึกษาผลงานวิจัยของนักวิจัยที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้หรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องกับเรื่องที่กำลังศึกษาวิจัยอันนำไปสู่การเทียบเคียงผลการวิจัยและข้อค้นพบการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการศึกษาดังนี้

- 3.1 แนวคิดด้านการพัฒนา
- 3.2 แนวคิดด้านการประกอบการและผู้ประกอบการ
- 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
- 3.4 แนวคิดด้านการสื่อสาร
- 3.5 ทฤษฎีการเรียนรู้
- 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านการพัฒนา

มีผู้ให้นิยามความหมาย ของการพัฒนาไว้อย่างหลากหลาย เมื่อพิจารณาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาแล้ว สรุปได้ว่าการพัฒนา หมายถึงการดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แต่เดิมแล้วให้ดีขึ้นทั้งในส่วนของกระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ของสิ่งที่เกิดจากการพัฒนาโดยผ่านการวางแผนและลำดับขั้นตอนในการพัฒนาเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือแม้กระทั่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือการพัฒนาสินค้าหรือบริการในเชิงของธุรกิจ มีนักวิชาการให้ความหมายและ กระบวนการของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไว้อีกด้วย เช่น วิบูลย์ สี่สุวรรณ [7] กล่าวว่า การส่งเสริมในการพัฒนาและผลิตอย่างไม่ระมัดระวัง เช่น การใช้วัสดุอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คุ้มค่า ทำให้เกิดการขาดแคลนวัสดุ ดังปรากฏอยู่แล้วในบางท้องถิ่นทำให้วัสดุราคาสูงหรือหาไม่ได้จนต้องเลิกผลิตไปในที่สุด ในขณะที่กรม

ส่งเสริมอุตสาหกรรม [8] ได้สรุปกลยุทธ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยยกตัวอย่างการพัฒนาแบบหัตถกรรมจักรสานไว้ดังนี้

1. การนำสินค้าของตัวเองให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้การแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด
2. การเปลี่ยนสินค้าให้หลากหลายออกไป โดยมีพื้นฐานการแก้ปัญหาไปที่วัตถุดิบที่มีอยู่ เทคโนโลยีที่มีอยู่ เอาสมาธิมาทำร่วมกันเพื่อให้เป็นสินค้าใหม่
3. การปรับปรุงด้านบรรจุภัณฑ์
4. การสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง
5. การมีตราสินค้าเพื่อให้เกิดการยอมรับสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อันจะส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและจะนำไปสู่ความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์
6. การเก็บข้อมูล ผู้ประกอบการต้องเก็บข้อมูลด้านความต้องการของลูกค้า ลูกค้าคือใคร

แนวคิดด้านการประกอบการและผู้ประกอบการ

ส่วนใหญ่ความหมายของการประกอบการมักมีผู้ให้ความหมายที่มุ่งการดำเนินกิจการทางด้านธุรกิจและเน้นการดำเนินการทางด้านการประกอบธุรกิจ Wickham [9] กล่าวว่า การประกอบการมีความหมายกว้างขวางเพราะรวมไปถึงเทคนิคในการจัดการสภาวะเศรษฐกิจในทุกวันนี้ ซึ่งบุคคลนั้นๆ ต้องมีความตระหนักถึงภารกิจในเชิงพาณิชย์ ด้วยเงินลงทุนของตนเองหรือสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ แนวคิดของ Kuratko [10] ที่ชี้ว่าการประกอบการเป็นประเภทของพฤติกรรมต่อไปนี้ (1) การริเริ่ม (2) การจัดการแนวใหม่โดยใช้กลไก ทางเศรษฐกิจ สังคม เพื่อบูรณาการทรัพยากรและสถานการณ์ต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ และ (3) การยอมรับหรือการตั้งสมมติฐานความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความล้มเหลว อำนาจ ธีระวนิช [11] ได้หุนเสริมว่า การประกอบการเกี่ยวข้องกับการกระทำในสิ่งต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นไปอย่างปกติธรรมดาทั่วไปในวิถีทางของงานประจำทางธุรกิจ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มาจากภาวะผู้นำที่มีมุมมองที่กว้างออกไป

ทั้งนี้ในการเป็นผู้ประกอบการนั้น บุญทวรรณ วิงวอน [12] ได้จำแนกให้เห็นถึงผู้ประกอบการลักษณะต่างๆ ดังนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ (artisan entrepreneur) ผู้ประกอบการที่มีโอกาสเพียงพร้อม (opportunistic entrepreneur) และผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มคณะ (opportunistic team)

แนวคิดวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล [13] ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทางการผลิต การค้า การเงิน และต้องใช้ปัจจัยผลิตนี้ให้เกิดดอกออกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจคือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคมคือการยึดโยงร้อยรัด

ความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบโดยผ่านกระบวนการของชุมชน อีกทั้งแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ [14] ได้อธิบายความเป็นมาและให้ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่า คือการประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง สำหรับทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเงินเพียงอย่างเดียวหากแต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม รวมถึงแนวคิดของจารุพงศ์ พลเดช [15] ได้ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นการประกอบการของชุมชนโดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเพื่อการจัดการ “ทุน” ทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งตนเอง ของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยทุนในที่นี้รวมถึงทุนที่เป็นเงินทุนที่เป็นทรัพยากร ธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน กฤษณา นิลศรี [16] ได้กล่าวถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานการผลิต และทรัพยากรของชุมชนโดยมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน
2. เป็นกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาระบบการจัดการของชุมชน โดยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย
3. มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน
4. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นแกนกลางการพัฒนา

แนวคิดด้านการสื่อสาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน [17] ให้ความหมายไว้ว่า “สื่อ” (กริยา) หมายถึงการติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้รู้จักกัน ส่วน “สื่อ” (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อถึงกัน หรือชักนำให้รู้จักกันสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ นับได้ว่าตัวกลางหรือพาหะในการนำข่าวสารจากหน่วยงานไปสู่กลุ่มเป้าหมาย หากไม่มีสื่อประชาสัมพันธ์ การส่งข้อมูลข่าวสารจะไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่ประสบผลสำเร็จ พรทิพย์ วรกิจโกศาทร [18] ความสำคัญของสื่อประชาสัมพันธ์ได้ดังนี้ ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้และความเข้าใจ และเสริมความนิยมและภาพลักษณ์ที่ดี สมควร กวียะ [19] ได้แบ่งสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ออกเป็น 7 ประการ ดังนี้

1. สื่อบุคคล เป็นการทำการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยใช้บุคคลเป็นสื่อ ซึ่งทำได้หลายลักษณะเช่น การสนทนา การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การพูดในที่ชุมชน เป็นต้น ซึ่งสื่อบุคคลนับว่าเป็นสื่อที่สิ้นเปลืองน้อยที่สุดและประหยัดเวลามากที่สุดรวมทั้งสามารถสร้างความประทับใจได้ง่าย
2. สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ สื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่องค์กร หน่วยงานจัดทำขึ้นมาเอง ในรูปแบบต่าง ๆ ที่

แตกต่างกัน มีความสั้น ยาวและเนื้อหาที่แตกต่างกันแล้วแต่ประเภท เช่น โบปลิวิ แผ่นพับ

จุดสาร โปสเตอร์ อนุสาร วารสาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งพิมพ์เหล่านี้ไม่ต้องผ่านการเซ็นเซอร์จากหน่วยงานของรัฐ สามารถแจกให้ตรงกลุ่มเป้าหมายได้เลย

3. สื่อมวลชน ถือว่าเป็นสื่อหลักที่นิยมใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เป็นอย่างมาก ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร สื่อประเภทนี้สามารถนำข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและได้รับความเชื่อถือสูง หน่วยงาน/องค์กรสามารถใช้สื่อนี้ได้ 2 ลักษณะคือ การขอความอนุเคราะห์เผยแพร่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายถ้าเป็นลักษณะของการประชาสัมพันธ์ และการจ่ายเงินเพื่อซื้อเวลาและเนื้อที่สื่อถ้าเป็นลักษณะของการโฆษณา

4. สื่อโสตทัศน เป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง ประกอบด้วยอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น ซึ่งที่วัสดุสื่อเช่น ภาพถ่าย แผ่นภูมิ ม้วนภาพยนตร์ แผ่นบันทึกประเภท ดีวีดี วีซีดี เป็นต้น

5. สื่อพื้นบ้าน คือการแสดงทุกรูปแบบรวมไปถึงวิถีชีวิต พิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในลักษณะของการถ่ายทอดแบบปากต่อปากหรือสื่อระหว่างบุคคล

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงสื่อที่ไม่ใช่สื่อมวลชน แต่เป็นสื่อสมัยใหม่ที่นิยมนำมาใช้เพื่อการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (อี-เมลล์) ซึ่งสื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมายในจำนวนมาก

7. กิจกรรมพิเศษ หมายถึง งานหรือเหตุการณ์ที่จัดขึ้นโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อให้คนอื่นหรือกลุ่มอื่นที่มีความสนใจเหมือนกัน เข้ามารวมกันในเวลาและสถานที่เดียวกัน

ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งผู้เรียนสามารถจัดการกับองค์ความรู้เพื่อนำมาใช้ต่อได้ ซึ่งยังเป็นการได้มาซึ่งความรู้ที่มาจากพื้นฐานที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้นำข่าวสารใหม่ไปไว้ในความจำระยะยาวรวมทั้งเป็นการได้มาหรือจัดระบบ ระเบียบใหม่ของโครงสร้างทางปัญญาโดยผ่านการประมวลข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูล [20] รวมทั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวร พฤติกรรมที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม [21]

ในขณะที่บลูม [22] ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย แต่ละด้านเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด ทั้งนี้ ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจาก ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า เป็นต้น ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การ

จัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม เป็นต้น ส่วนด้านทักษะพิสัย ได้แก่ ทักษะการเคลื่อนไหว การสื่อสาร การลงมือปฏิบัติ การแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสมจนกลายเป็นธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้การเรียนรู้อย่างสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาได้โดยสามารถดำเนินการตามแนวคิดและทฤษฎีการสอนของบลูม (Bloom' s Theory of Learning) ได้ทั้ง 6 ชั้น คือ ความรู้ ความจำ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การนำไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) การประเมินค่า (Evaluation) [23]

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

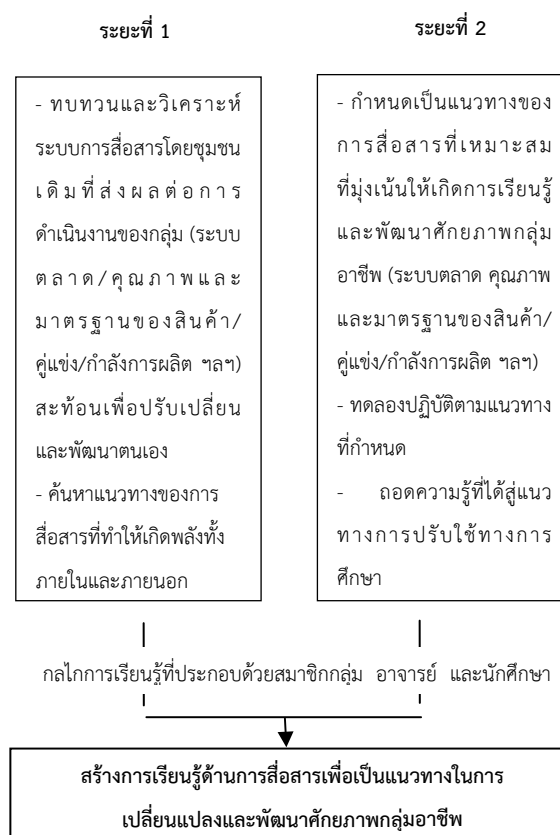
ปวินท์ ระมิงค์วงศ์ [24] ได้ทำการศึกษาการออกแบบอัตลักษณ์องค์กรและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมการขาย : กรณีศึกษาโรงเรียนสอนดีเจ โอเลิฟดีเจ เพื่อศึกษาถึงการออกแบบอัตลักษณ์ขององค์กรและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมการขายของโรงเรียนสอนดีเจโอเลิฟดีเจ โดยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและแนวคิดในการดำเนินธุรกิจ ลักษณะของธุรกิจกลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงการวางตำแหน่งสินค้าและบริการพบว่า แนวทางในการออกแบบอัตลักษณ์ คือ ต้องมีสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อให้เห็นถึงรูปแบบที่ชัดเจนของธุรกิจโดยมีตัวอักษรและรูปสัญลักษณ์อยู่รวมด้วย และสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้ดำเนินการผลิตขึ้นเป็นต้นแบบคือ แผ่นพับ ใบปลิว นามบัตรและแฟ้มรวมงาน

บุษราคัม ปัญญาณี [25] ได้ทำการศึกษา โครงการการพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างกระบวนการทัศนใหม่ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อแนวคิดการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างกระบวนการทัศนใหม่ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพงกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาพบว่า กระบวนการการพัฒนาศักยภาพผู้นำในกระบวนการทัศนใหม่ ได้สร้างโอกาสให้ผู้นำได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำเพื่อให้ผู้นำมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจริง ตรง ผ่านบรรยากาศที่เป็นกันเอง อิสระ ไม่ครอบงำและยังพบว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้นำ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ผู้นำได้จากประสบการณ์ตนเองและบทเรียนที่ผ่านมา ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นบรรยากาศที่เป็นกันเอง อิสระ เปิดใจร่วม

4. วิธีดำเนินงาน

วิธีการการศึกษาการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนศักยภาพกลุ่มอาชีพช่วยแม่บ้านแม่ทะ อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2554 ถึง เดือนมกราคม 2556 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเลือกเป็นกลุ่มประชากร คือ สมาชิกกลุ่มช่วยแม่บ้าน จำนวน 25 คน

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผ่านเครื่องมือการจัดเวทีเสวนา การสังเกตการณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน การแสดงความคิดเห็นร่วมในการหาทางแก้ปัญหาโดยการระดมความคิดหรือ ซึ่งกรณีวิจัยชิ้นนี้เป็นกรณีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อการค้นหาคำตอบ ความพร้อม ความเข้มแข็ง รวมทั้งจุดอ่อน โอกาสอุปสรรค ของการดำเนินงานของกลุ่มช่วยแม่บ้านนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เน้นให้สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและการพัฒนาทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพในการนำเสนอและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยการดำเนินการวิจัยเป็นไปตามกรอบกระบวนการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

จากภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นไปภายใต้แผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนมีดังนี้

1. ทบทวนและวิเคราะห์ระบบการสื่อสารโดยชุมชนเดิมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม (ระบบตลาด/คุณภาพและมาตรฐานของสินค้า/คู่แข่ง/กำลังการผลิต ฯลฯ) สะท้อนเพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเอง ค้นหาแนวทางของการสื่อสารที่ทำให้เกิดพลังทั้งภายในและภายนอก โดยกำหนดดำเนินการในระยะเวลาของการศึกษาวิจัย

2. กำหนดเป็นแนวทางของการสื่อสารที่เหมาะสมที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ (ระบบตลาด/คุณภาพและมาตรฐานของสินค้า/คู่แข่ง/กำลังการผลิต ฯลฯ) ทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ถอดความรู้ที่ได้สู่แนวทางการปรับใช้ทางการศึกษา โดยกำหนดดำเนินการในระยะที่ 2 ของการศึกษาวิจัย ทั้งนี้การดำเนินการภายใต้กรอบกระบวนการวิจัยได้ใช้กลไกการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม อาจารย์ และนักศึกษา เป็นองค์ประกอบในการดำเนินโครงการวิจัยภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงและอ้างอิงจากผลการศึกษายภายใต้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งในส่วนทางด้านข้อมูล ผู้วิจัย ทฤษฎีและวิธีการรวบรวมข้อมูล

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

ภายใต้การศึกษายวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การจัดเวทีเสวนา การประชุมกลุ่มย่อยและการวิพากษ์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ อันเชื่อมโยงและเกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย ซึ่งปรากฏข้อมูลและผลการศึกษาที่สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

บริบทการดำเนินของกลุ่มช่วยเหลือใจ

กลุ่มช่วยเหลือใจเกิดขึ้นมาภายใต้การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มาจาก 2 หมู่บ้านคือ หมู่ 1 และ หมู่ 9 ตำบลแม่ทะ ซึ่งจากเดิมคือหมู่ 1 แต่มีการแยกหมู่บ้านในภายหลังโดยเพิ่มหมู่ 9 ขึ้นมาซึ่งมีอาณาเขตติดกันกับหมู่ 1 เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มช่วยเหลือใจมาจาก 2 หมู่บ้าน โดยเริ่มดำเนินกิจกรรมด้านการรวมกลุ่มเมื่อประมาณ ปี 2552 จากจำนวนสมาชิกเริ่มต้นประมาณ 15 คน จนมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในภายหลังจนมีสมาชิก 25 คนในปัจจุบัน โดยการรวมกลุ่มของประชาชนในบ้านแม่ทะหมู่ 1 และหมู่ 9 ภายใต้ชื่อกลุ่มช่วยเหลือใจ นั้นคือ คำว่า ช่วยใจ ในภาษาเหนือ หมายถึง การรวมน้ำใจของคนในชุมชนเดียวกันเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงนำคำว่า ช่วยใจ มาเป็นชื่อกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน โดยมีกิจกรรมในการสร้างงาน สร้างรายได้เสริมคือการผลิตน้ำมันหอมระเหย น้ำยาล้างอเนกประสงค์ ลูกประคบสมุนไพรและดอกไม้จัน จำหน่ายภายในชุมชน ซึ่งเงินทุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมาจากการเก็บกันเองของสมาชิกคนละ 100 บาท

ภาพที่ 2 เวทีเสวนาบริบทกลุ่มช่วยเหลือใจ

ทว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทของกลุ่มช่วยเหลือใจ พบว่า กลุ่มช่วยเหลือใจ เป็นกลุ่มอาชีพที่ดำเนินกิจกรรมภายหลังจากที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสมุนไพรจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่ทะ โรงพยาบาลอำเภอแม่ทะ เทศบาลตำบลแม่ทะ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของการดำเนินงานของกลุ่มช่วยเหลือใจนั้นเป็นการดำเนินงานในลักษณะไม่เป็นรูปธรรม คือ มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ไม่มีการแบ่งสรรตำแหน่ง อำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนในกลุ่ม ไม่มีสถานที่ดำเนินงานเป็นหลักแหล่ง โดยระหว่างศึกษายวิจัยนั้นกลุ่มช่วยเหลือใจใช้สถานที่ศาลาอเนกประสงค์ของวัดในชุมชนเป็นสถานที่ดำเนินงาน

ลักษณะการดำเนินงานและภูมิรัฐทางการสื่อสารของกลุ่ม

จากการศึกษา ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มช่วยเหลือใจ พบว่าสามารถพิจารณาตามประเด็นต่อไปนี้

มิติการทำงานกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มช่วยเหลือใจบ้านแม่ทะมีการดำเนินงานในลักษณะของการรวมกลุ่มอาชีพโดยเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ ซึ่งกลุ่มยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพื่อรับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับการรับรองตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนฯ

ทั้งนี้ จากการพิจารณาจุดแข็งของการทำงานของกลุ่มช่วยเหลือใจนั้น กลุ่มมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีการกำหนดตารางงานในการทำงานอย่างชัดเจนคือทุกวันจันทร์ อังคาร และวันพุธ รวมทั้งการกำหนดวันทำงานเป็นกรณีพิเศษที่ต้องส่งสินค้าให้กับลูกค้าให้ทันตามเวลา โดยมีการแจ้งสมาชิกล่วงหน้าเพื่อการเตรียมตัวของสมาชิก รวมทั้งการทำงานอย่างเป็นระบบของสมาชิก ซึ่งจะสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ กรณีที่เพื่อนสมาชิกติดธุระและไม่สามารถมาร่วมทำงานได้ สำหรับจุดอ่อนในมิติการทำงาน พบว่าจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จัดอยู่ใน

กลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้นการทำงานต่าง ๆ จะต้องใช้ระยะเวลาในการทำนานขึ้น รวมทั้งด้วยลักษณะทางกายภาพของแต่ละคนเป็นผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ความสามารถในการขยับตัว เดินหรือวิ่งของด้อยลง ดังนั้นการผลิตสินค้าบางประเภทเช่น น้ำยาล้างเนกประสงค์มักจะใช้ระยะเวลานานกว่าปกติ

ภาพที่ 3 ทีมวิจัยลงพื้นที่ศึกษาผลิตภัณ์ของกลุ่มช่วยเหลือ

มิตินวัตกรรมพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาผลิตภัณ์สมาชิกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางอัมพร ประเสนมุล หัวหน้า/ประธานกลุ่มฯ เป็นบุคคลที่มีศักยภาพในการคิดค้น สืบค้น และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณ์ที่มีอยู่ในกลุ่ม เช่น น้ำยาล้างเนกประสงค์ นางอัมพร ประเสนมุล เป็นบุคคลที่มักจะเสนอแนวทางและวิธีผลิตเสนอแก่สมาชิกเพื่อสร้างความสามารถทางการตลาดแก่ตัวผลิตภัณ์ ความรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลแห่งการรับรู้และการความสามารถเฉพาะบุคคลของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มช่วยเหลือ ในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณ์ข้างต้น จากการสังเกตการณ์พบว่า สมาชิกที่มีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณ์แล้วยังมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากสิ่งที่ตนมีไปสู่สมาชิกคนอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่าย ซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิกและการรับข้อมูล จะเป็นลักษณะไม่เป็นทางการ กล่าวคือ มีการชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้นเพียงเล็กน้อยและการสาธิตให้เห็น และอธิบายขั้นตอนอย่างง่าย ๆ ซึ่งเพียงระยะเวลาไม่นาน สมาชิกบางคนก็สามารถปฏิบัติตามหรือเข้าใจในกระบวนการเบื้องต้นที่ได้รับการถ่ายทอดมา

ประเด็นความรู้ความสามารถทางการสื่อสารการตลาด การสื่อสารการตลาด การสื่อสารเพื่อการพัฒนาผลิตภัณ์ การสื่อสารเพื่อการดำเนินงาน โดยในส่วนของความรู้ความสามารถทางการสื่อสารการตลาด ผลจากการจัดเวทีเสวนา 2-3 เวทีที่ได้สอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับทักษะทางการสื่อสารการผลิต ของกลุ่มอาชีพช่วยเหลือบ้านแม่ทะ พบว่า สมาชิกกลุ่มมีทักษะในการใช้ระบบการสื่อสารการผลิตได้ดีในระดับหนึ่ง กล่าวคือ สมาชิกทุกคนจะเป็นทั้งผู้ส่งสาร (Sender) และผู้รับสาร (Receiver) หมายถึงในกรณีที่มีงานที่สมาชิกกลุ่มจะต้องทำการผลิตสินค้าของกลุ่มเพื่อให้

ทันต่อการร้านค้าหรือผู้สั่ง สมาชิกกลุ่มจะมีการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้การผลิตสินค้าทำได้เร็วที่สุด เช่น การโทรศัพท์ไปแจ้งหรือการเดินทางไปแจ้งด้วยตนเองของผู้นำกลุ่มพร้อมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการผลิตแต่ละรอบงาน

ภาพที่ 4 การประชุมกลุ่มย่อยด้านการพัฒนาผลิตภัณ์

การสื่อสารการตลาด จากการศึกษาพบว่า พบว่า จากสมาชิกกลุ่มทั้งหมดมีแกนนำกลุ่มและสมาชิกบางคนมีความสามารถในการสื่อสารการตลาดหรือมีทักษะในการสื่อสารเพื่อการขายเป็นอย่างดี เช่น เมื่อมีกิจกรรมการอบรม ประชุม สัมมนาเกิดขึ้นในพื้นที่หรือสมาชิกกลุ่มจะต้องส่งตัวแทนไปร่วมนั้น แกนนำหรือสมาชิกที่เป็นผู้รับหน้าที่ด้านการตลาดหรือการขายจะมีการนำตัวอย่างผลิตภัณ์พร้อมทั้งนำสินค้าบางอย่างเป็นไปจำหน่ายด้วย และนอกจากจะนำไปจำหน่ายแล้วยังอธิบายสรรพคุณ วิธีการใช้งาน การให้ที่อยู่หรือหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อแก่ผู้สนใจได้อย่างคล่องแคล่วและชัดเจน หรืออีกนัยหนึ่งจัดได้ว่าเป็นการทำตลาดด้วยสื่อบุคคลหรือการเป็น Brand Ambassador

การสื่อสารเพื่อพัฒนาสินค้า ในด้านของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาสินค้านั้น เป็นข้อค้นพบจากการจัดเวทีเสวนาการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการสื่อสารของสมาชิกกลุ่มช่วยเหลือ โดยในเวทีเสวนาได้มีการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้ารูปแบบใหม่ การดำเนินการผลิตแบบใหม่ โดยเป็นผลมาจากประธานกลุ่ม (นางอัมพร ประเสนมุล) ได้เห็นตัวอย่างการผลิตสินค้าลักษณะเดียวกันกับของกลุ่ม คือ ดอกไม้จันทร์ ซึ่งมีความแปลกและแตกต่างจากของกลุ่มทั้งในด้านของรูปลักษณ์ ลวดลาย วิธีการทำ จนกลุ่มสามารถนำมาพัฒนาและทดลองผลิตสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ จากตัวอย่างที่เห็นในทีวีหรือตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งที่ผ่านมามีทั้งประสบความสำเร็จคือ ร้านค้าที่รับซื้อขึ้นขอบและรับไปจำหน่ายต่อ และที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ มีการดำเนินการที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและใช้เวลาค่อนข้างมากในการผลิตต่อขึ้น ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว

พบว่า ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละอย่างนั้น แกนนำกลุ่มและสมาชิกจะมีการพูดคุย ตกลงร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การสื่อสารด้านการดำเนินงาน ในประเด็นของความสามารถด้านการสื่อสารด้านการดำเนินงานนั้น สมาชิกกลุ่มบางคนยังขาดองค์ความรู้ในด้านของการดำเนินงานบางอย่างเช่น ความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับระบบการตอบแทนหรือเงินปันผลจากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากแกนนำกลุ่มยังไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการคำนวณและจ่ายเงินปันผลจึงส่งผลกระทบต่อ การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจด้านการดำเนินงานอยู่บ้าง

ผลการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสาร

จากแนวทางและการดำเนินงานผู้วิจัยได้นำเอาความต้องการของสมาชิกกลุ่มช่วยใจสู่การจัดทำหลักสูตรเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถด้านการสื่อสารในลักษณะของการบูรณาการการวิจัยกับการบริการวิชาการ ภายใต้การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องปฏิบัติการ “การจัดการด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน” เป็นการอบรมที่มุ่งเน้นให้สมาชิกกลุ่มช่วยใจและผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้แนวคิดทฤษฎีของการสื่อสารรวมทั้งการวิเคราะห์ถึงแนวทางในการประยุกต์และนำการสื่อสารไปใช้ประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มในด้านต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมการศึกษาเทียบเคียงองค์ความรู้จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มตนเอง ซึ่งภายหลังจากการอบรมและการสังเกตพฤติกรรมกรดำเนินงานเชิงเปรียบเทียบก่อนการอบรมและหลังการอบรมพบว่า สมาชิกกลุ่มมีลักษณะการดำเนินงานที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ทางกลุ่มจึงเกิดแนวทางและแนวคิดในการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างความชัดเจนของกลุ่มและการสร้างความสามารถในการดำเนินงานโดยการจัดทะเบียนกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรบ้านแม่ทะและทำตราสัญลักษณ์กลุ่ม
2. การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบรรจุกฎที่สินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเพื่อสร้างความสามารถในตัวผลิตภัณฑ์กับกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่าง ๆ
3. การจัดทำเล็อกกลุ่มที่มีตราสัญลักษณ์สำหรับใส่ไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นเอกลักษณ์และเป็นการโปรโมทไปในตัว
4. การจัดทำฉลากสินค้าของกลุ่มในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นช่องทางในการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์และเป็นการโฆษณาไปในตัวสินค้าด้วย

ภาพที่ 5 กิจกรรมการสร้างองค์ความรู้สำหรับสมาชิกกลุ่มช่วยใจ

6. สรุปและการอภิปรายผล

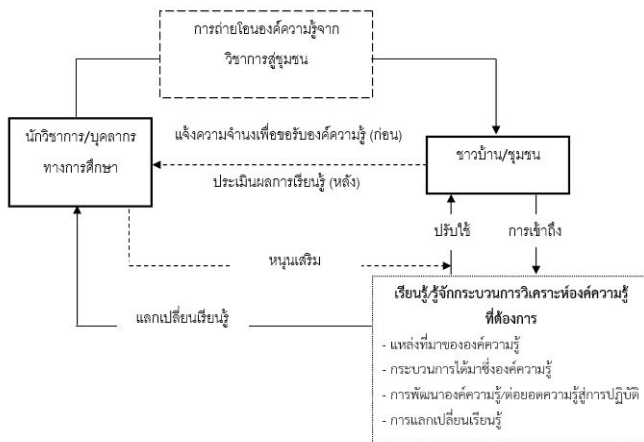
จากการวิจัยการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มช่วยใจ บ้านแม่ท่า ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ภายใต้การดำเนินงานด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเครือข่ายวิจัยทั้งในส่วนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เทศบาลตำบลแม่ทะ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยท้องถิ่นคือสมาชิกกลุ่มช่วยใจบ้านแม่ท่า ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพร ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษาวิจัยต่อไปนี้

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารสำหรับเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มช่วยใจ สู่รูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมและสอดคล้อง พบว่า จากการศึกษาบริบทของการรวมกลุ่ม/การก่อตั้งกลุ่ม กลุ่มช่วยใจเกิดขึ้นมาภายใต้การรวมกลุ่มของสมาชิกตั้งที่กล่าวในผลการศึกษาที่ผ่านมาสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของการสื่อสารตามวิถีชาวบ้านซึ่งเมื่อมีการเชื่อมโยงกับหลักการตามแนวคิดทฤษฎีสากลทำให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ถึงการสื่อสารภายใต้การพัฒนาและปรับเปลี่ยนการรวมกลุ่ม คือ การเห็นความสำคัญของการสร้างความชัดเจนหรือความเป็นรูปธรรมของการรวมกลุ่ม ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภค สร้างความชัดเจนในการดำเนินงาน และทำให้การดำเนินงานของกลุ่มสามารถพัฒนาและสร้างโอกาสในการเติบโตเชิงธุรกิจที่ดีขึ้นได้ในอนาคตถ้าหากสมาชิกกลุ่มหรือกลุ่มมีความพร้อมในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

นอกจากนี้จากผลการดำเนินกิจกรรมอันนำไปสู่การก่อเกิดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาตัวองค์กรของกลุ่มหลายประเด็น เช่น การปรับเปลี่ยนกลุ่มจากเดิมไปเป็นกลุ่มที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพร การพัฒนารูปแบบบรรจุกฎที่ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย น้ำยาล้างอเนกประสงค์ ลูกประคบสมุนไพร และน้ำมันหอมระเหย การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจของดอกไม้จันทร์ การเห็นความสำคัญของฉลากสินค้าและการจัดทำฉลากสินค้า การเข้าใจ

ระบบการสื่อสาร สื่อ การกระบวนการงานมีการสร้างตราสัญลักษณ์ กลุ่ม การทำสื่อกลุ่มที่มีตราและชื่อกลุ่ม การทำเอกสารแนะนำกลุ่ม การทำความเข้าใจและการใช้สื่อบุคคลจากสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจากการดำเนินการในการสร้างองค์ความรู้ทางการสื่อสารให้แก่สมาชิกกลุ่มจนเกิดการสร้างสรรค์สื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล (สมาชิกกลุ่ม) สื่อเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่มุ่งผลต่อการตลาด (ฉลากสินค้า สื่อกลุ่ม ชื่อและตราสินค้า) โดยสื่อต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาทางการตลาดของกลุ่ม เช่นเดียวกับแนวคิดในการสื่อสารที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้รับสาร รับรู้ข้อมูลที่ผู้ส่งสารประสงค์จะส่งสารให้ตามรูปแบบของสื่อชนิดต่าง ๆ [26]

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพกับบุคลากรทางการศึกษา พบว่า สามารถสรุปถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษากับชาวบ้าน ชุมชน โดยเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ต่อยอดเพื่อให้เกิดกระบวนการรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งเทียบกระบวนการเรียนรู้ก่อนการดำเนินงานกับระหว่างจนถึงหลังการดำเนินงานดังกล่าวต่อไปนี้

ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ระหว่างบุคลากรทางการศึกษากับชาวบ้าน/ท้องถิ่นระหว่าง/หลังการดำเนินโครงการ

จากแผนภาพข้างต้นชี้ให้เห็นถึงการกระบวนการที่เกิดขึ้นของการเรียนรู้จากนักวิชาการกับชาวบ้าน ชุมชน ระหว่างการดำเนินโครงการวิจัยจนสิ้นสุดการดำเนินโครงการวิจัย กล่าวคือ ในระหว่างการถ่ายโอนองค์ความรู้จากนักวิชาการหรือบุคลากรทางการศึกษาสู่ชาวบ้านหรือชุมชนสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการวิจัยคือการสร้างกิจกรรมภายใต้กระบวนการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มได้เข้าใจตนเองและเรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากแหล่งความรู้ รวมทั้งการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาจากผู้สำเร็จ (การดูงาน) การพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ การรับฟังในกิจกรรมการอบรมสัมมนาและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกันของสมาชิกไปสู่การดำเนินงานจริงเพื่อให้เกิดการขยายขององค์ความรู้ จนท้ายที่สุดชาวบ้าน ชุมชนสามารถเรียนรู้และรู้จักองค์ความรู้ที่ตนเองต้องการว่าคืออะไร และจะได้อย่างไร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับมานักวิชาการ นักวิจัยก็ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนทำให้ นักวิจัย นักวิชาการเกิดแนวคิด ใหม่ ๆ อันนำไปสู่การขยายผลสู่การจัดการเรียนการสอน การวิจัยในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อถอดบทเรียนรูปแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัยสู่แนวทางการปรับใช้ในการเรียนการสอนของนักเรียนนอกสถานที่โดยใช้ฐานของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากการศึกษาที่ผ่านมา นักวิจัยได้นำนักศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์เข้าร่วมการดำเนินงานกับการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่การร่วมกิจกรรมในเวทีเสวนา การลงพื้นที่ศึกษาบริบทและการร่วมดำเนินการในการสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารกับกลุ่ม ชุมชนเพื่อให้ นักศึกษาได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ไปยังบุคคลอื่นทั้งยังเป็นการใช้องค์ความรู้จากการศึกษาในห้องเรียนสู่การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง เช่น การประสานงานที่มิจวิจัยกับกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน การจัดกิจกรรมลักษณะนิทรรศการแสดงผลงาน รวมทั้งการสร้างสื่อต่างๆ เพื่อนำเสนอให้กลุ่มอาชีพได้ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน

และจากการศึกษาจนกระทั่งการร่วมถอดบทเรียนและองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างนักวิจัยกับนักศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับสูงที่ได้ร่วมกิจกรรมหรือร่วมดำเนินงานกับทีมวิจัยเนื่องจากได้รับความรู้ต่างๆ นอกห้องเรียนมากมาย ซึ่งผลการดำเนินโครงการและบทเรียนที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า การนำกระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการการดำเนินงานทั้งการเรียนการสอนและการวิจัย ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้องค์ความรู้จากการดำเนินงานจริงและสามารถประยุกต์ใช้การดำเนินงานมาสู่การสนับสนุนการเรียนการสอนของตนเองในรายวิชาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

การอภิปรายผล

จากการดำเนินงานของกลุ่มระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันทางการสื่อสารอันนำไปสู่การพัฒนาและปรับเปลี่ยนในหลาย ๆ ด้านของกลุ่มเพื่อสร้างความสามารถในการดำเนินงานของกลุ่มทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกลุ่ม การทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม การสร้างฉลากสินค้าของกลุ่มอันนำไปสู่การสื่อสารระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง กับระหว่างกลุ่มไปยังผู้บริโภค นั่นสอดคล้องกับ ปวินท์ รมมิ่งวงศ์ [27] ได้ทำการศึกษาการออกแบบอัตลักษณ์องค์กรและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมการขาย : กรณีศึกษาโรงเรียนสอนดีใจ ไอเลิฟดีใจ พบว่า แนวทางในการออกแบบอัตลักษณ์ คือ ต้องมีสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อให้เห็นถึงรูปแบบที่ชัดเจนของธุรกิจโดยมีตัวอักษรและรูปสัญลักษณ์อยู่รวมด้วย และสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้ดำเนินการผลิตขึ้น ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าการที่กลุ่มสร้างความโดดเด่นของกลุ่มในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่ม ตัวผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้นเป็นการสร้างอัตลักษณ์

ของกลุ่มและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการด้านการสื่อสารไปยังกลุ่มต่างๆ ตามที่กลุ่มต้องการได้

การดำเนินการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจากเดิมที่สมาชิกกลุ่มใช้ฐานของต้นทุนเป็นหลักคิดในการใช้บรรจุภัณฑ์คือใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ต้องลงทุนมากจะทำให้ได้ผลการดำเนินการมากและผลการเรียนรู้ด้านการสื่อสารทำให้กลุ่มเกิดมุมมองใหม่ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างผลการดำเนินงานจากยอดขายและสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภค หรือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับกลุ่มและตัวผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้นสอดคล้องกับธัชชัย จิตรนันท์ [28] ที่ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตของโครงการอุตสาหกรรมและวิจัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตของโครงการอุตสาหกรรม ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิต มีกลยุทธ์ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และ 2) การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตเชิงรุกผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย และจากการที่กลุ่มได้มีการทบทวนและวิเคราะห์บริบทของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจากกระบวนการวิจัยและการเรียนรู้ทางการสื่อสารจนกลุ่มเข้าใจและเห็นถึงศักยภาพของผู้นำสมาชิกกลุ่มบางคนที่มีความสามารถเฉพาะตัวในการสื่อสารหรือการเป็นสื่อบุคคลและเป็นตัวแทนของกลุ่มในการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มได้ รวมทั้งในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผ่านรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มสิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมการพัฒนา คือ ความมุ่งมั่นของสมาชิกกลุ่มในการพัฒนาและสร้างความสามารถของกลุ่มนั้น สอดรับกับบอมร์รัตน์ ทิพย์เลิศ และคณะ [29] ได้ศึกษาสมรรถนะด้านการสื่อสารของสื่อบุคคลกับการระดมพลังการพัฒนา ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีความสนใจศึกษาถึงสมรรถนะด้านการสื่อสาร (communication competence) ว่าเข้าไปมีบทบาทเสริมศักยภาพสื่อบุคคล (personal media) ในตำแหน่งประธานชุมชนให้สามารถระดมพลังชุมชน (communication empowerment) เพื่อการพัฒนาได้อย่างไร โดยผลวิจัยพบว่า ประธานชุมชนเป็นสื่อบุคคลที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนแบบกึ่งชนบทกึ่งเมือง ซึ่งจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในเรื่อง “ความเสียสละ” เป็นประการแรก และมีความหมายมากกว่าสื่อบุคคลในมิติเดิม ๆ ที่เป็นเพียงช่องทางสื่อสาร (channel) เท่านั้น นอกจากนี้สื่อบุคคลในตำแหน่งนี้จะต้องมีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนแล้ว ยังจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นกลไกช่วยเสริมให้สามารถระดมพลังคน ปัญญา ทุนทรัพย์ เวลา หรือที่เรียกโดยรวมว่า “พลังชุมชน” เพื่อการพัฒนาได้

นอกจากนี้จากผลของการเรียนรู้ด้านการสื่อสารทำให้สมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ทั้งอย่างเป็นทางการคือการสนทนาระหว่างการทำงานและอย่างเป็นทางการคือการประชุมประจำเดือนตามรูปแบบการเป็นวิสาหกิจชุมชนอันเป็นผลจากการเรียนรู้ด้านการ

สื่อสารที่ทำให้สัมพันธ์ภาพและการทำงานของกลุ่มมีความเข้าใจทางการดำเนินงานและวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับบุษราคัม ปัญญาณี [30] ได้ทำการศึกษา โครงการการพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างกระบวนการทัศนคติใหม่ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาพบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำในกระบวนการทัศนคติใหม่ ได้สร้างโอกาสให้ผู้นำได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำ เพื่อให้ผู้นำมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจริง ตรง ผ่านบรรยากาศที่เป็นกันเอง อิสระ ไม่ครอบงำ และยังพบว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้นำ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ผู้นำได้จากประสบการณ์ตนเองและบทเรียนที่ผ่านมา ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เป็นบรรยากาศที่เป็นกันเอง อิสระ เปิดใจร่วม

7. ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ เข้าร่วมในการดำเนินงานและใช้กลยุทธ์การดำเนินการวิจัยในรูปแบบเข้าใจ เข้าถึง เข้าหาและยึดหยุ่น คือการเข้าใจบริบทของกลุ่มและกระบวนการวิจัย การเข้าถึงเนื้อหาและส่วนประกอบของกระบวนการวิจัย และการเข้าถึงชุมชนทุกองค์ประกอบทั้งในส่วนของผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม การเข้าหาบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ เพื่อการดำเนินงานเช่น สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทะ ในฐานะผู้ดำเนินงานทางด้านวิสาหกิจชุมชนในท้องที่และการยึดหยุ่นคือการปรับเปลี่ยนรูปแบบเครื่องมือและกำหนดการตามความเหมาะสมของการดำเนินโครงการเนื่องจากในระหว่างการทำงานมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมาเป็นปัจจัยที่อาจทำให้การทำงานไม่เป็นไปตามแผนงาน ดังนั้นจึงต้องใช้ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน

ทั้งนี้การพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนทั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากของประเทศขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งนั้นจากประสบการณ์การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามาอยู่ในกระบวนการวิจัยตลอดโครงการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและก็นำผลการวิจัยและกระบวนการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การสร้างการเรียนรู้ด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอ่วมใจบ้านแม่ทะ ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยขอขอบคุณแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนการวิจัยคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดที่เอื้ออำนวยองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งภาคีเครือข่ายการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตลอดโครงการ

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. ผลิตภัณฑ์ชุมชน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.dbd.go.th> ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2557.
- [2] พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก.
- [3] แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf> ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2557.
- [4] ฐานข้อมูลสหกรณ์. กลุ่มการเกษตรจังหวัดลำปาง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.lamgpang.go.th> ค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2557.
- [5] สัมภาษณ์ นางอัมพร ประเสนมุล, ประธานกลุ่มอ่วมใจ, 11 พฤศจิกายน 2553.
- [6] บทสรุปการเสวนาประเด็นปัญหาและความน่าสนใจกลุ่มอ่วมใจ. 11 พฤศจิกายน 2553.
- [7] วิบูลย์ สีสวรรณ. เครื่องจักรสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2532
- [8] เจษฎา พัฒรานนท์. (2553). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารามณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- [9] Wickham, P. A. (2001). Strategy Entrepreneurship : A decision making approach to new venture creation and management (2nd ed.). England: Financial.
- [10] Kuratko, D. F., & Hodgetts, R. M. (2007). Entrepreneurship: Theory, Process, Practice (7th ed.). Mason, USA.: Thomson South-Western.

- [11] อำนาจ อีระวนิช (2544) การจัดการธุรกิจขนาดย่อม กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- [12] บุญทวารณ วังวอน และ มนตรี พิริยะกุล. (2553). ตัวแบบเส้นทางของปัจจัยทุกกลุ่มในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ลำปาง: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- [13] ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. 2545. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดิสันเพรส จำกัด.
- [14] เสรี พงศ์พิศ. 2545. วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน ในวิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจ ฐานราก. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดิสันเพรส จำกัด.
- [15] จารุพงศ์ พลเดช. 2546. “การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการให้อำนาจปฏิบัติ”. วารสารพัฒนาชุมชน.
- [16] กฤษณา นิลศรี (2545). วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจจากหญ้า. วารสารส่งเสริมการลงทุน. 13 (ธันวาคม 2545) : 68 – 71.
- [17] ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- [18] พรทิพย์ วรกิจโคตร. (2537). เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์หน่วยที่ 12. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [19] สมควร กวียะ. (2537). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการวางแผนการประชาสัมพันธ์ หน่วยที่ 15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [20] Good, T. L., Brophy, J. E. (1990). Educational psychology: A realistic approach. (4th ed.). White Plains, NY: Longman
- [21] Driscoll, Marcy Perkins (1994). Psychology of learning for instruction. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- [22] แก้วตา กรุงวงศ์. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวคิด : กิจกรรมโครงการ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.utcc.ac.th/thesis/> ค้นเมื่อ 5 พ.ค. 2557.
- [23] เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2550. การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการศึกษาระบบการศึกษาระดับประถมศึกษา

- [24] ปวินท์ ระมิงค์วงศ์. (2551). การออกแบบอัตลักษณ์องค์กรและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมการขาย : กรณีศึกษา โรงเรียนสอนดีเจ ไอเลิฟดีเจ. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารศิลปะและการออกแบบสื่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [25] บุษราคัม ปัญญาณี.(2551). การพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างกระบวนการตรรกะใหม่ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง. กรุงเทพฯ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [26] สรุประเวศการเสวนาการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารกลุ่มอาชีพแม่ใจบ้านแม่ทะ วันที่ 21 พฤษภาคม 2555.
- [27] ปวินท์ ระมิงค์วงศ์. (2551). การออกแบบอัตลักษณ์องค์กรและการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อส่งเสริมการขาย : กรณีศึกษา โรงเรียนสอนดีเจ ไอเลิฟดีเจ. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารศิลปะและการออกแบบสื่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [28] อธิชัย จิตรนันท์. (2551). การพัฒนากลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ตราผลผลิตของโครงการอุตสาหกรรมและวิจัยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [29] อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ และคณะ. (2547). สมรรถนะด้านการสื่อสารของสื่อบุคคลกับการระดมพลังการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- [30] บุษราคัม ปัญญาณี.(2551). การพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างกระบวนการตรรกะใหม่ในการพัฒนาชุมชนพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง. กรุงเทพฯ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.